

# HOLLANDFESTIVAL

76



**Nederlands Kamerkoor  
Amsterdamse Orgelkring II**

**Nederlands  
Kamerkoor**

**Amsterdamse  
Orgelkring**

Dirigent Hans van den Hombergh  
Kees de Wijs, orgel

- |  |   |
|--|---|
| Ton de Leeuw<br>(1926- )                       | <b>Sweelinck-varianties voor orgel</b><br>(1972/1973) |
| Joep Straesser<br>(1934- )                     | <b>Mouvements pour orgue</b> (1965)                   |
| Daan Manneke<br>(1939- )<br>koor a cappella    | <b>Music about poor and bad people</b><br>(1973)      |
| Daan Manneke<br>(1939- )                       | <b>Diaspora per organo</b> (1969)                     |
| Robert Heppener<br>(1925- )<br>koor a cappella | <b>Del iubilo del core che esce in voce</b><br>(1975) |
| Carel Brons<br>(1931- )                        | <b>Litany for organ</b><br>(1971)                     |



*Nederlands Kamerkoor*

**Sopranen :**

Jolanda van Daalen  
Adinda de Nijs  
May Oranje  
Fredy Schweppe

.....

**Tenoren :**

Ad van Baasbank  
Michiel ten Houte de Lange  
Michael Stotts  
Wim van Gerven

**Alten :**

Sibylle Raaphorst  
Maria Rondèl  
Antoinette Blom  
Anne Maas

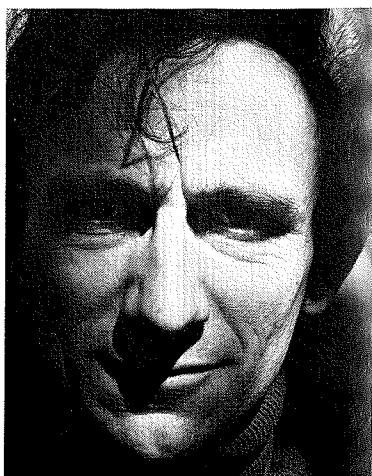
**Bassen :**

Otto Ottens  
Jaap Dieleman  
Harry van der Kamp  
Hans Pootjes

*Hans van den Hombergh*



*Kees de Wijs*



## Nederlands Kamerkoor

Het Nederlands Kamerkoor, een onafhankelijk professioneel ensemble, opgericht en gedurende vele jaren geleid door Felix de Nobel, legt zich voornamelijk toe op de a cappella zang, d.i. de zang zonder instrumentale begeleiding die in de Nederlanden in de 15e en 16e eeuw tot grote bloei is gekomen. Vele hedendaagse componisten werden door deze activiteit geïnspireerd tot het schrijven van moderne a cappella muziek, die aan dirigent en koor werd opgedragen. In het bijzonder dienen hier de hartelijke relaties te worden genoemd met Zoltán Kodály, Francis Poulenc, Frank Martin en Luigi Dallapiccola.

Het koor heeft internationale bekendheid verworven door zijn medewerking aan de grote festivals, zijn tournees zowel in Europa als in Amerika, zijn grammofoonplaten en zijn radio-uitzendingen in verscheidene landen. Sinds 1972 wordt de grote traditie voortgezet onder leiding van Hans van den Hombergh.

## Hans van den Hombergh

Hans van den Hombergh werd in 1923 in Venlo geboren. Tijdens zijn pianostudie aan het Amsterdams Conservatorium was hij leerling van George van Renesse en Cornelis Berkhout. Daarnaast studeerde hij koordirectie bij Anthon van der Horst. Zijn opleiding orkestdirectie ontving hij van Paul van Kempen, Ferdinand Leitner en Felix Hupka.

Na enige jaren werkzaam te zijn geweest in het muziekonderwijs werd hij in 1957 aangesteld als solo-repetitor bij de Nederlandse Opera. Vanaf 1960 was hij tevens als dirigent verbonden aan het Amsterdams Ballet. In 1963 werd hij benoemd tot koordirecteur bij het Operagezelschap Forum, waar hij een groot aantal opera's dirigeerde.

Reeds eerder had Hans van den Hombergh zich bekendheid verworven als artistiek leider en dirigent van de Muziekring Jacob Obrecht die zich tussen 1952 en 1964 toelegde op de uitvoering van muziek uit de 12e t/m de 16e eeuw. Met dit ensemble maakte hij talloze Europese concertreizen.

Van 1 mei 1970 tot 1 september 1972 is Hans van den Hombergh dirigent van het Gewestelijk Orkest voor Zuid-Holland geweest, waarna hem de leiding van het Nederlands Kamerkoor werd toevertrouwd.

## Kees de Wijs

Geboren op 4 april 1934. Hij studeerde aan het Nederlands Instituut voor Katholieke Kerkmuziek in Utrecht waar Albert de Klerk een van zijn leermeesters was. In 1954 behaalde hij het diploma dirigent-organist met onderscheiding voor orgelspel. Hij zette zijn studie voort aan het Amsterdams Conservatorium waar hij orgel, piano, koor- en orkestdirectie studeerde bij Anthon van der Horst en Jan Odé en behaalde in 1962 de prix d'excellence voor orgel.

Momenteel is hij als leraar verbonden aan beide bovengenoemde instituten. Kees de Wijs bespeelt regelmatig het grote concertorgel in het Concertgebouw, onder andere in concerten met het Concertgebouworkest.

## Programmatoelichting

'Sweelinck-varianties voor orgel' (1972/1973) van Ton de Leeuw

Voor deze nagenoeg aaneengesloten varianties gebruikt Ton de Leeuw de melodie 'Mein junges Leben hat ein End'. Het werk eindigt met een citaat naar Jan Pieterszoon Sweelinck: het begin van zijn tweede variatie.

'Mouvements pour orgue' (1965) van Joep Straesser

In het derde van dit uit vier korte delen bestaande werk wordt het totale toongebied van het orgel benut: met behulp van hoge en lage voetgrootten, d.z. orgelregisters die één of meer octaven hoger of lager klinken dan genoteerd staat, wordt dit tot ongeveer acht octaven uitgebreid.

'Music about poor and bad people' (1973) van Daan Manneke

De 'Music about poor and bad people' voor a cappella koor werd geschreven in opdracht van de Johan Wagenaar-stichting ten behoeve van het Internationaal Koorfestival dat in 1973 in Den Haag plaatsvond. Het was bedoeld voor een koor-workshop die zich tijdens die dagen met nieuwe muziek bezighield.

De teksten die in dit werk zijn gebruikt zijn voor een deel coupletten uit 'Le Testament' van de 15e-eeuwse dichter-vagebond François Villon; de verklaring die een gedroegerde zeeman, John Gale, voor de Londense justitie aflegde (The Daily Telegraph, april 1973); enkele oud-testamentische wetten die in het

Pentateuch-boek Leviticus voorkomen; tenslotte de woorden 'Dona eis requiem' uit de Latijnse Dodenmis.

De muziek bestaat uit vier korte coupletten die op een collage-manier aan elkaar worden geschoven. Het is van niet zoveel belang in welke volgorde de coupletten worden gezongen.

In één couplet onderkennen wij een driestemmig quasi 15e-eeuws madrigaal met de tekst van John Gale: 'I didn't know...'. In het tweede deel van dit couplet wordt een tekst van François Villon als tegenhanger geplaatst: muzikaal letterlijk in tegenbeweging! Het idioom is nu getransformeerd naar een quasi Strawinsky-klank.

Tenslotte wordt dit zesstemmig gegeven herhaald; alle zangers hanteren nu het materiaal naar eigen inzicht en kunnen derhalve versnellen, vertragen, herhalingen invoegen, fermates plaatsen etc. waar zij dat wensen. Opnieuw een transformatie dus.

Al luisterend zullen wij telkens beelden uit verschillende „verledens“ opvangen. Wellicht zullen wij ook merken dat het verleden *nu* en het nu een *verleden* is.

Daan Manneke

#### 'Diaspora per organo' (1969) van Daan Manneke

Een gedicht van de hand van Gerrit Achterberg heeft Daan Manneke geïnspireerd tot het componeren van dit werk. In de derde van de uit vier secties samengestelde Diaspora (= uitstrooiing) sluipt het collage-effect de orgelmuziek binnen: fragmenten uit Bach's Orgelbüchlein-koraal „Christum wir sollen leben schon“ fungeren als werkcitaat temidden van een stilistisch geheel andere muziek.

#### 'Del iubilo del core che esce in voce' (1975) van Robert Heppener

'Van de jubel in het hart, die klinkt in de stem', dit extatische gedicht van de 13e eeuwse Italiaanse mystieke dichter Jacopone da Todi geeft de sleutel tot de nog al exuberante muzikale taal die ik gebruik heb in dit voor zestien solostemmen, in 1974 in opdracht van de N.C.R.V. gecomponeerde werk. De jubel komt in horten en stoten, fluisterend of schreeuwend, neuriënd dan wel voluit zingend; soms ook in een door elkaar gestamel van alle stemmen.

'Als de jubel ontbrandt, doet hij de mens zingen en de tong brabbelt en spreekt wartaal'. De wartaal breekt op een ogenblik zó door, dat het grootste gedeelte van het gedicht weer terug komt, maar nu achterstevoren, opgezegd als een aftelvers.

De centrale toon is de a', die men voor het eerst hoort ná de gezongen titel, aan het begin van het gedicht en die verder op gezette tijden opklinkt en van waaruit steeds hetzelfde accoord wordt opgebouwd: een extatisch uitwaaiëren van de klank. Het is ook de a' die het stuk beëindigt. Er tussendoor wordt de stem op allerlei wijzen gebruikt: van roepen en gillen tot sissen, neuriën, falset zingen of neuzelen. 'Die dit alles niet kent, zal denken dat je gek bent, ziende de verwarring als van een mens die buiten zinnen is.'

Na de laatste climax treedt plotseling een verstilling in bij het woord d'amore. 'O jubel van het hart die doet zingen van liefde.'

Hiermee eindigt deze lofzang.

Robert Heppener

#### 'Litany for organ' (1971) van Carel Brons

In Brons' 'Litany for organ' manifesteert zich op eenvoudige wijze de wel zeer persoon ijke orgelstijl van deze componist die in 'Prismen' (1967) en in 'Cyclus' (1969) reeds vaste vormen heeft aangenomen. De in zijn orgelcomposities aan Stockhausen herinnerende grillige ritmiek is in het bijzonder in zijn 'Inventioni' (1963) in een traditionele tweekwartsmaat gegoten terwijl het idioom lijkt op dat van de latere Messiaen. In zijn wat jongere werk 'Varianten' (1965) en 'Reflecties' (1964) als ook in de 'Litany for organ' (1971) wijkt de tweekwartsmaat hier en daar voor niet-ritmische, vrije ritmiek.